

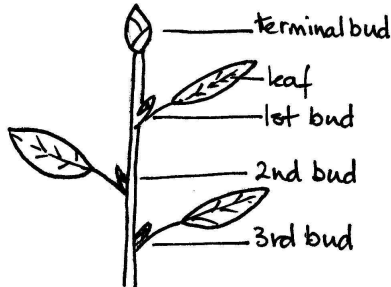
Taflen Wybodaeth Glasu / Glasu Information Sheet – Rhif 5 / No. 5 TOCIO / PRUNING

Ystyr tocio yw torri blagur a changhennau oddi ar goed a llwyni i gael y canlyniad a ddymunir. Gall hyn fod:

1. I greu'r siâp a ddymunir mewn coeden ifanc.
 2. I ail-siapiro ac adnewyddu hen goeden.
 3. I gael gwared ar bren marw.
 4. I adael golau i ben y goeden i helpu'r pren i aeddfedu a chynhyrchu ffrwythau.
 5. I adael yr aer i lifo trwy'r pen i leihau'r perygl o afiechyd ffwngaid.
 6. I dorri canghennau sy'n croesi sy'n cael eu difrodi trwy rwbio yn ei gilydd.
 7. I ysgogi twf newydd a chynyddu grym – tocio gaeaf.
 8. I atal tyfiant ac ysgogi creu blagur ffrwythau – tocio haf.
- ❖ Dylid gwneud y gwaith tocio gydag offer glân a miniog.
 - ❖ Os ydych chi'n gweithio ar goeden afiach, dylech ddiheintio offer cyn symud ymlaen i'r goeden nesaf. Bydd hyn yn lleihau'r perygl o groes lygru.
 - ❖ Gwisgwch offer diogelwch, o leiaf gogls a helmed wrth weithio ar goed aeddfed.

Yr Egwyddorion Sylfaenol

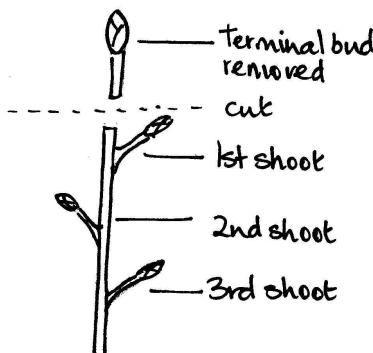
Credir yn aml fod tocio yn dasg anodd a chymhleth. Os ydych yn gallu deall yr egwyddorion sylfaenol, daw'n gyfres o gamau gweddol hawdd a rhesymegol.

Mae pob coeden ffrwythau a llwyni ffrwythau yn ymateb fel a ganlyn i'r dasg o docio. Gelwir y blaguryn ar flaen yr eginyn yn "flaguryn blaen". Mae ganddo nodweddion arbennig sy'n golygu ei fod yn cynhyrchu atalydd cemegol sy'n teithio i lawr y coesyn o dan ddylanwad disgrychiant. Effaith y cemegyn hwn yw cau'r blagur i lawr o dan y blaguryn blaen. Golyga hyn bod gan y blaguryn blaen flaenoriaeth dros eraill o ran y cyflenwad fwyd. Bydd tyfiant estyn yn digwydd gyda'r blaguryn blaen yn tyfu i fyny tua'r haul. Mae hyn o fantais i'r planhigyn gan ei fod yn cynyddu'r cyfle i'r dail gael cymaint o heulwen â phosibl ac felly cymaint â phosibl o fwyd.

Os caiff y blaguryn blaen ei dorri trwy docio neu gan bla neu afiechyd, ni chaiff yr atalydd cemegol ei gynhyrchu. Y canlyniad yw mai'r blaguryn nesaf i lawr fydd y blaguryn blaen. Mae'n cymryd y rôl ac yn dechrau tyfu a chynhyrchu'r cemegyn. Yn aml, bydd yr ail a'r trydydd blaguryn i lawr y coesyn hefyd yn dechrau tyfu cyn i'r cemegyn gael cyfle i'w cau i lawr. Fel arfer, nid ydynt yn datblygu mor gryf â'r blaguryn blaen.

Mae'r blagur yn tueddu i dyfu i'r cyfeiriad y maent yn pwyntio. Os edrychwch chi'n ofalus ar eginyn, gallwch weld o flaen llaw i ba ffordd y byddai pob un yn eginu pe bai'n gallu tyfu. Gan ddefnyddio'r wybodaeth hon, gallwch ddewis pa flaguryn yr ydych am fod yn flaguryn blaen newydd a thocio yn union uwch ei ben. Fel hyn, gallwch gynllunio siâp coeden neu lwyn ffrwythau. Gyda choed megis coed tal, coed hanner tal a choed llwyni, a hefyd ffrwythau meddal megis cyrens duon, mae'n ddymunol cynhyrchu pen o siâp gwydr gwin gyda chanol agored.

Taflen Wybodaeth Glasu / Glasu Information Sheet – Rhif 5 / No. 5 TOCIO / PRUNING

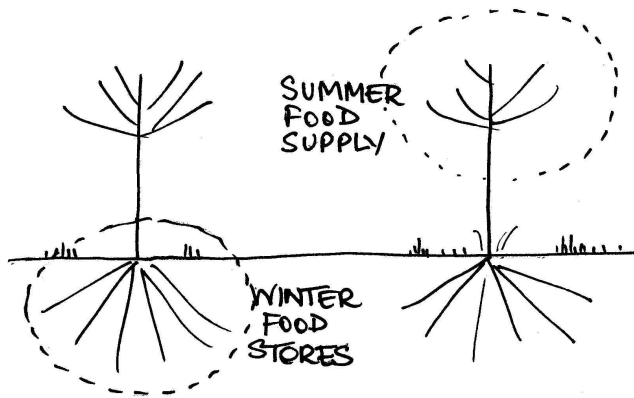
Tocio yn y gaeaf a thocio yn yr haf

Gallwch docio ar ddwy adeg bwysig o'r flwyddyn. Yn y gaeaf, bydd y gwaith tocio'n digwydd pan fydd y goeden neu'r llwyn ffrwythau wedi colli ei ddail ac yng nghwsg, h.y. mis Rhagfyr tan fis Mawrth. Yn yr haf, bydd y gwaith tocio'n digwydd pan fod y planhigyn yn ei lawn dwf, h.y. mis Gorffennaf neu fis Awst. Mae'r ddau gyfnod tocio'n cael effaith wahanol iawn ar y goeden neu'r llwyn ffrwythau.

Tocio yn y Gaeaf

Yn y gaeaf, mae'r sudd sy'n cynnwys storfa fwyd y planhigyn wedi draenio i lawr i'r coesyn isaf a'r system wreiddiau uchaf. Gyda thocio, nid yw'r pren a dorri yn cynnwys unrhyw fwyd. Bydd y goeden yn dechrau ail-dyfu yn y gwanwyn ac mae llai o bren ar ôl i'w fwydo. Yr effaith yw bod gan yr egin newydd fwy o fwyd na phetai tocio heb ddigwydd. Mae'r tyfiant felly'n fwy grymus. Y mwyaf o bren sy'n cael ei docio yn ystod y gaeaf, y mwyaf grymus fydd y twf newydd yn y gwanwyn. Defnyddir tocio gaeaf fel tocio ffurfiannol ym mlynnyddoedd cynnar bywyd y goeden,

neu fel modd o adnewyddu hen goeden sydd wedi'i hesgeuluso.

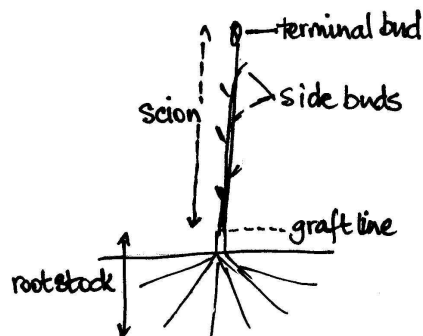

Tocio yn yr haf

Yn ystod yr haf, mae coeden neu lwyn ffrwythau'n tyfu'n frwd. Mae'r cyflenwad bwyd wedi'i daenu ar draws canghennau a dail y coed. Wrth dorri'r pren, caiff y bwyd ei dorri ymaith hefyd. Mae cyflenwad bwyd y planhigyn yn prinhaus ac nid yw'r twf newydd yn rymus. Mae'r effaith hefyd yn newid y cydbwysedd cemegol tu fewn i'r goeden, sy'n ysgogi creu egin ffrwythau. Defnyddir y broses o docio yn yr haf ar gyfer rhai mathau'n

unig o ffrwythau megis gwyntyllau a choed ungoes. Bydd y coed hynny sy'n cael eu docio yn yr haf yn cael eu docio ym mis Gorffennaf neu fis Awst ac ni chant eu docio yn y gaeaf. Dim ond tyfiant y flwyddyn bresennol sy'n cael ei docio yn ystod yr haf.

Siapio coed ifanc

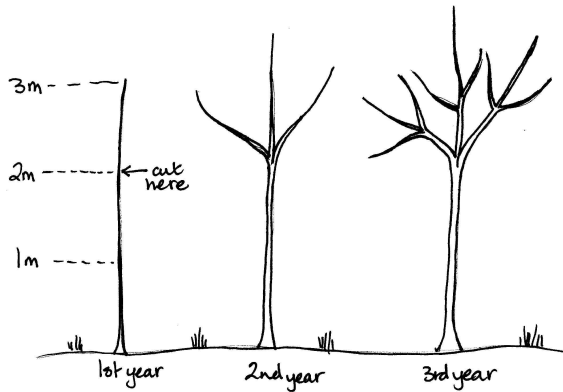

Coed ifanc yw coed blwydd oed a impiwyd y flwyddyn gynt. Fel arfer mae'n cynnwys un coesyn syth tua 1 - 2 metr o uchder. Dyma'r math rhataf o goed i'w prynu gan nad ydynt wedi treulio llawer o amser yn y blanhigfa. Dyma hefyd y math mwyaf hyblyg gan fod modd eu docio i wahanol siapiau, h.y. coed tal, coed hanner tal, llwyni, gwyntyllau, a choed ungoes.

I hyfforddi'r goeden ifanc i dyfu i goeden dal gyda choesyn clir o 2 metr, rhaid gadael iddo dyfu i ryw 3 metr o uchder. Yna caiff y pen ei dorri i fwrdd ychydig uwchben eginyn, tua 2 metr o uchder. Gwneir hyn yn ystod y gaeaf.

Taflen Wybodaeth Glasu / Glasu Information Sheet – Rhif 5 / No. 5 TOCIO / PRUNING

Y gwanwyn canlynol, dylai tri blaguryn ddatblygu o'r tri eginyn uchaf. Caniateir i'r blagur hyn ddatblygu a byddant yn cael eu tocio nôl i ryw trydedd ran o'u uchder y gaeaf canlynol. O ganlyniad, bydd pob blaguryn sydd wedi'i docio yn cynhyrchu tri eginyn y gwanwyn canlynol, gan gynhyrchu coeden dal gyda fframwaith o naw cangen.

Petai'r goeden wedi'i thocio ar 1.5 medr yn y gaeaf cyntaf, byddai wedi cynhyrchu coeden hanner tal. Petai wedi'i thocio ar 0.5 medr, llwyn fyddai'r canlyniad.

Adnewyddu coed a esgeuluswyd

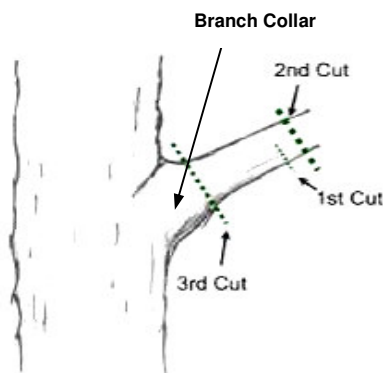
Mae nifer o berllannau hŷn yn cynnwys coed sydd heb gael llawer neu ddim sylw o gwbl ers sawl blwyddyn. O ganlyniad

mae'r canghennau'n rhy llawn ac mae ansawdd y ffrwythau'n sâl iawn. Mae'n bosibl eu tocio'n llwyddiannus fel bod eu hiechyd yn gwella ac yn cynhyrchu ffrwythau llawer gwell.

Yn ôl y dywediad, os yw coeden ffrwythau aeddfed wedi'i thocio'n dda 'dylech fedru taflu'ch het trwy ei chanopi'. Mae hyn yn arwydd bod canol y canopi'n glir fel bod golau ac aer yn gallu treiddio i'r canol. Gallwch adfer hen goed sydd wedi'u hesgeuluso i'r cyflwr hwn trwy dorri canghennau cyfan o'r canol. Torrwch y rhai sydd wedi marw, sydd â chlefyd neu sydd ar farw, yn ogystal â'r rhai gwan a'r rhai sy'n croesi. Tociwch nhw nôl i'r man lle maent yn tyfu allan o'r brif system ganghennau. Pan fyddwch yn torri canghennau, gwnewch y toriad terfynol wrth goler y gangen. Nid oes angen paentio dros arwynebau sydd wedi'u torri. Yn ôl ymchwil cyfoes, mae hyn yn aneffeithiol. Bydd y goeden yn gwella'n well heb y driniaeth hon.

Mae'n bosibl y bydd nifer o'r canghennau mwyaf yr ydych am eu torri yn drwm iawn. Os byddwch yn ceisio eu torri gydag un toriad yn unig, mae perygl i'r rhisgl rwygo. Torrwch nhw ychydig ar y tro gan ddechrau ar ben y gangen a gweithio tua'r boncyff. I dorri'r 50 cms olaf oddi ar unrhyw gangen, defnyddiwch y dull tri thoriad:

1. Mae'r toriad cyntaf yn rhwystro'r rhisgl rhag cael ei rwygo o'r boncyff wrth i'r gangen syrthio. Rhowch lafn y llif ar ochr isaf y gangen, 15 cms allan o'r boncyff. Torrwch yr holl ffordd ar draws waelod y gangen gan dorri tua chwarter o'r ffordd ar draws y gangen. Os ewch yn ddyfnach, mae posibilrwydd y bydd y llif yn cloi.
2. Gwnewch yr ail doriad ychydig tu allan i'r toriad cyntaf (i ffwrdd o'r boncyff). Torrwch o'r ochr uchaf yr holl ffordd trwy'r gangen tan iddi syrthio o'r goeden.
3. Gallwch wneud y trydydd toriad o ben y gangen, ychydig tu allan i goler y gangen. Torrwch ar ongl i lawr ac oddi wrth y goeden.

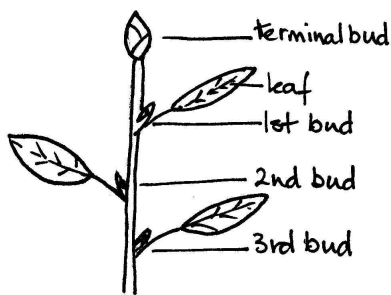
Taflen Wybodaeth Glasu / Glasu Information Sheet – Rhif 5 / No. 5 TOCIO / PRUNING

Pruning is the removal of shoots and branches from trees and shrubs to achieve a desired result. This can be:

1. To form a desired shape in a young tree.
 2. To re-shape and rejuvenate an old tree.
 3. To remove dead wood.
 4. To let light into the head of a tree to help the wood ripen and produce fruit.
 5. To allow the air to flow through the head to reduce the risk of fungal disease.
 6. To remove crossing branches which are being damaged by rubbing together.
 7. To stimulate new growth and increase vigour – winter pruning.
 8. To check growth and stimulate the formation of fruit buds – summer pruning.
- ❖ Pruning should be carried out with clean, sharp equipment.
 - ❖ If working on a diseased tree, sterilise tools before moving onto the next one. This will reduce the risk of cross-contamination.
 - ❖ Wear safety equipment, at least goggles and helmet when working on mature trees.

The Basic Principles

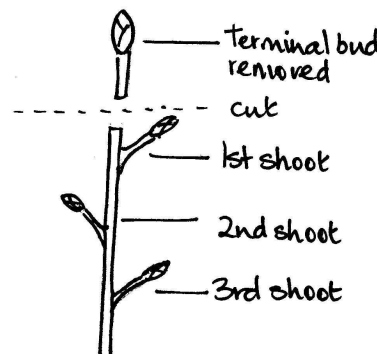
Pruning is often thought to be a complicated and difficult task. If you are able to understand the basic principles it becomes a series of relatively simple and logical steps.

All fruit trees and fruit bushes respond to pruning in the following way. The bud at the tip of a shoot is called the 'terminal bud'. It has special properties in that it produces a chemical inhibitor which travels down the stem under the influence of gravity. The effect of this chemical is to keep the buds below the terminal bud shut down and inactive. This means that the terminal bud has priority over the others when it comes to the food supply. New extension growth takes place with the terminal bud growing upwards towards the sunlight. This is an advantage to the plant as it increases the chances of the leaves obtaining the maximum amount of sunlight and therefore the greatest amount of food.

If the terminal bud is removed by pruning or a pest or a disease, the production of the chemical inhibitor ceases. The result is that the next bud down becomes the terminal bud. It takes over the role and starts to grow and produce the chemical. Often the second and third buds down the stem also start into growth before the chemical has a chance to shut them down. Generally they do not develop as strongly as the top bud.

Buds tend to grow in the direction in you look closely at a shoot you can way each would shoot if it was able to you can choose which bud you want bud and prune to just above it. In this shape of a tree or fruit bush. With half-standards and bush trees, and blackcurrants, it is desirable to shaped head with an open centre.

which they are pointing. If work out in advance which grow. Using this knowledge to become the new terminal way you can engineer the trees such as standards, also soft fruit such as produce a wine-glass

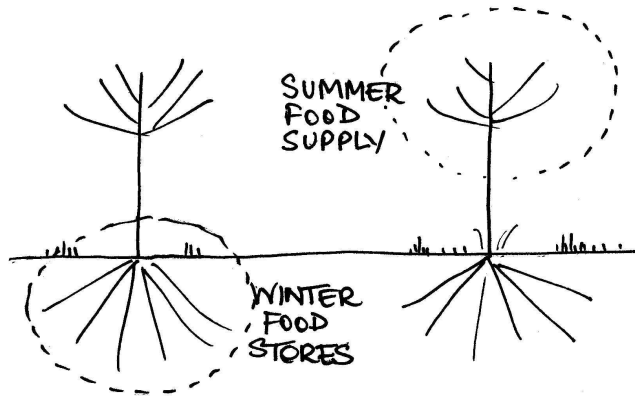
Winter pruning and summer pruning

Pruning can take place at two major times of the year. Winter pruning is carried out when the tree or fruit bush has lost its leaves and is dormant, i.e. December to March. Summer pruning takes place when the plant is in full growth, i.e. July or August. Each season's pruning has a totally different impact on the tree or fruit bush.

Taflen Wybodaeth Glasu / Glasu Information Sheet – Rhif 5 / No. 5 TOCIO / PRUNING

Winter pruning

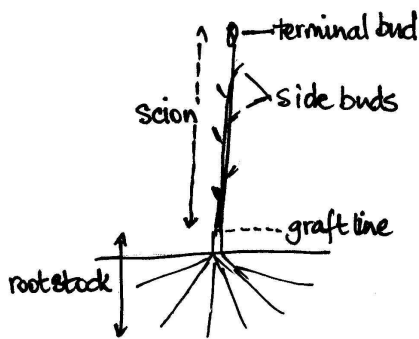
In the winter, the sap containing the plant's food store has drained down into the lower stem and upper root system. When pruning takes place the wood removed does not contain any food. The tree starts back into growth in the spring and there is less remaining wood to be fed. The effect is that the new developing shoots have a greater supply of food than if pruning hadn't taken place. The resultant growth is therefore vigorous. The more wood that is removed during the winter the more vigorous the new growth is the following spring. Winter pruning is used as formative pruning in the early years of a tree's life or as a means of rejuvenating an old neglected tree.

Summer pruning

During the summer, a tree or fruit bush is in active growth. The food supply is spread throughout the tree branches and leaves. When wood is removed food is also taken away. The plant's food supply is depleted and the new growth is not vigorous. The effect also changes the chemical balance inside the tree; this stimulates the formation of fruit buds. Summer pruning is used for restricted forms of fruit such as espaliers and cordons. Trees which are summer pruned are usually pruned every year in July or August and are not winter pruned. Only the current year's growth is pruned during summer pruning.

Shaping a maiden

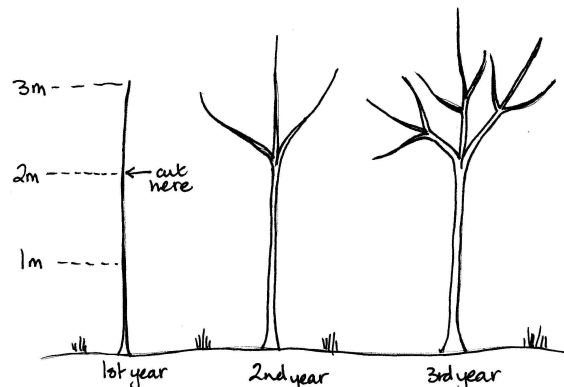
A maiden is a one year old tree grafted the previous year. It usually consists of a single straight stem about 1-2 metres in height. Maidens are the cheapest trees to buy because they have spent the shortest time on the nursery. They are also the most flexible in the sense that they can be pruned into a whole range of different shapes i.e. standard, half-standard, bush, fan, espalier and cordon.

To train the maiden into a standard with a 2 metre clear stem it is necessary to let it grow to about 3 metres in height. Then the top is cut off to just above a bud at approximately the 2 metre mark. This is carried out in the winter.

The following spring three shoots should develop from the three topmost buds. These shoots are allowed to develop and are themselves pruned back to about a third of their length the

following winter. As a result each pruned shoot will send out three shoots the following spring, producing a standard tree with a framework of nine branches.

If the first winter pruning had been at 1.5 metres a half-standard would have been produced. Pruned at 0.5 metres the resulting tree would have become a bush.

Taflen Wybodaeth Glasu / Glasu Information Sheet – Rhif 5 / No. 5 TOCIO / PRUNING

Renovation of neglected trees

Many older orchards consist of trees which have had little or no attention for many years. As a result the branches are over crowded and the fruit quality is very poor. It is possible to prune them successfully so that they come back to better health and far better fruit production.

It is said that if a mature fruit tree has been well pruned 'you should be able to throw your hat through its canopy'. This is an indication that the middle of the canopy is uncluttered so that light and air can penetrate to the centre. You can restore old neglected trees to this condition by removing entire braches from the centre. Remove those that are dead, diseased or dying and the weak and crossing ones. Prune them off right back to the point where they grow out of the main branch system. When you cut branches off make the final cut at the branch collar. There is no need to paint over cut surfaces. Modern research shows that this is ineffective. The tree will heal better without this treatment.

Many of the larger branches you wish to remove may be quite heavy. If you try to take them off using only one cut there is a risk of the bark tearing. Remove them a bit at a time starting out at the branch ends and working towards the trunk.

To take the final 50 cms off any branch use the three cut method:

1. The first cut prevents the bark from being ripped from the trunk when the limb falls. Place the saw blade on the underside of the branch 15 cms out from the trunk. Cut all the way across the bottom of the branch cutting about ¼ of the way into the branch. Any deeper and the saw blade may jam.
2. Make the second cut just outside of the first cut (away from the trunk). Cut from the upper side all the way through the branch until it falls from the tree.
3. The third cut can be made from the top of the branch just outside the branch collar. Cut angled down away from the tree.

